

ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญ และฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

Effects of future orientation program on adversity quotient of fifth grade students

Received:	March	14, 2019
Revised:	June	4, 2019
Accepted:	June	6, 2019

วรัฐา นพพรเจริญกุล (Warruththa Noppornchrenkul)*

ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (Piyawan Visessuvanapoom)**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test) และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังจากได้รับโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ลักษณะมุ่งอนาคต

* วรัฐา นพพรเจริญกุล นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Student of Master degree program, in Educational Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University. e-mail: warruttha@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Assistant Professor Dr. of Educational Psychology Division, Department of Research and Educational Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University. e-mail: piyawan.p@chula.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study effects of future orientation program on adversity quotient of fifth grade students. Subjects consisted of 60 students the second in semester and academic year 2018 from Office of the Private Education Commission school. Instruments used in study included future orientation program on adversity quotient and a adversity quotient test. Data collection is divided into 4 phases: pretest phase, experimental phase, posttest phase and delayed posttest phase. Data was analyzed by using independent t-test and One-way Repeated Measures (ANOVA).

Results of the research were as follows: 1) After receiving the future orientation program, experimental group students had posttest scores and delayed-posttest scores of the adversity quotient test higher than pretest score at the .05 level of significance. 2) Experimental group students had posttest scores and delayed-posttest scores of adversity quotient test higher than control group students at the .05 level of significant

Keywords: Adversity Quotient, Future Orientation

บทนำ

วัยรุ่นตอนต้น อยู่ในช่วงอายุ 10-14 ปี เป็นช่วงวัยที่เป็นช่วงรอยต่อของชีวิตจากวัยเด็กเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงวัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ด้วยการคิดสร้างสรรค์ และพยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ให้เหมือนผู้ใหญ่ มีการแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง มีความคิดเป็นของตัวเอง คิดสงสัยในตนเอง และมีความคิดหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ หากได้รับการสนับสนุน จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ ให้มีความมานะพากเพียรพยายามมากขึ้น แต่หากไม่ได้รับความสนใจ จะทำให้เกิดเป็นความรู้สึกต่ำต้อย ต้อยค่า เกิดเป็นความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ ไม่รู้ว่าจะดำเนินชีวิตไปในเส้นทางไหน ขาดทักษะการแก้ปัญหาที่ดี มีอารมณ์หงุดหงิดและโกรธง่าย อารมณ์เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเกรง ก้าวร้าว ส่งผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต (Erikson, 1994; Piaget, 1969)

จากข้อมูลของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รายงานว่าระหว่างปี พ.ศ. 2554-2558 เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศที่มีอายุเกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี มีจำนวน 5,082 ราย 6,108 ราย 10,672 ราย 10,776 ราย และ 4,383 ราย (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2555) คิดเป็นร้อยละ 0.095 0.119 0.216 0.222 0.091 ของจำนวนวัยรุ่นทั้งหมดตามลำดับ จะเห็นว่าในแต่ละปีมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดดังกล่าวมีจำนวนสูงขึ้น แม้ว่าบางปีจะมีจำนวนลดลงแต่ยังคงมีสัดส่วนที่มากเมื่อเทียบกับจำนวนวัยรุ่นทั้งหมดต่อปี จากสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก และเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ชัตติยา รัตนดิกล และคณะ (2553) ได้สำรวจข้อมูลของเด็กอายุระหว่าง 10-12 ปี ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ จำนวน 348 ราย พบว่า มีระดับการศึกษาที่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.78

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 105 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.17 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.28 จากผลสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เด็กที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10-12 ปี ส่วนมากเป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของวัยรุ่น เป็นผลจากพัฒนาการทางด้านความคิดและสังคมตามช่วงวัย โดยเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลากับเพื่อนมาก ชอบเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อน ต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น พยายามเอาชนะ หากไม่สามารถปรับตัวได้ ส่งผลให้เกิดเป็นความรู้สึกโกรธแค้น ที่มีผลต่อความคิดและบุคลิกภาพที่แสดงออก ก่อให้เกิดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ และเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ อาทิ ไม่มีวินัย หนีเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่มีความอดทน ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ปฏิเสธการทำงานหนัก ไม่ชอบการทำงานกลุ่มหรือการเข้าร่วมสังคม ไม่นึกถึงส่วนรวม ขาดจิตสำนึกที่ดี และขาดคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น (Erikson, 1994; นิติพล ทิพย์สุทธิ, 2550; ทิพภา ประเสริฐกุล, 2553) โดยปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเรียน ปัญหาด้านชีวิตส่วนตัว และปัญหาด้านสังคม ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการต่าง ๆ ของวัยรุ่น รวมถึงทักษะชีวิตของวัยรุ่น ซึ่งเป็นรากฐานที่นำไปสู่การเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น เกวลี นาควิโรจน์ (2555) และไตรรัตน์ เอี่ยมพันธ์ และประกอบ कुमारักษ์ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านต่าง ๆ ของนักเรียน พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากทัศนคติและตัวนักเรียนเอง นักเรียนที่มีลักษณะถอยหนีปัญหา ส่งผลให้ไม่สามารถอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค หรือความยากลำบากที่เข้ามาในชีวิต ไม่สามารถหาวิธีการแก้ไขปัญหา หรือหาทางออกของปัญหาได้อย่างถูกวิธี ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินชีวิต เกิดเป็นความกดดัน ความเครียด ความท้อแท้ และสิ้นหวังในการเรียนรู้ในที่สุด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น แสดงถึงการที่นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทฤษฎี สุทธินันท์ (2555) พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง มีการปรับตัวได้ และสามารถรับมือกับปัญหาที่เข้ามาในชีวิตได้มากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Stoltz, 1997) เป็นความสามารถที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จนอกเหนือจากการที่บุคคลมีความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และความสามารถทางเชาวน์อารมณ์ (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2544) Stoltz มีแนวความคิดว่า บุคคลเกิดมาพร้อมกับแรงขับที่ผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้าในการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อพบเจอสถานการณ์ที่ยากลำบาก หรือมีปัญหาอุปสรรค แต่ละบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อปัญหา อุปสรรคแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นกับความสามารถในการเข้าใจ การควบคุม และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยเชิงทดลองและงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของวัยรุ่นตอนต้น ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาตัวแปรและกระบวนการที่สามารถเพิ่มหรือพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และศึกษาความสัมพันธ์ของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี, การรับรู้ความสามารถของตนเอง, ลักษณะมุ่งอนาคต, การเห็นคุณค่าของตนเอง, ความฉลาดทางอารมณ์, ความเชื่อมั่นในตนเอง, ความรับผิดชอบ,

เชาวน์ปัญญา, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพ ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรและกระบวนการดังกล่าว สามารถเพิ่มความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้แก่ักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้นได้ (Samart, Piyakun & Phusee-orn, 2017; นพดล โชติภานิชย์, 2549; ภิญาพัชญ์ ปลายัดทอง, 2551; ฉิณันรา ตีสม และ สุวีร์ ศิวะแพทย์, 2554; สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม, 2554; รุ่งระวี สุขแย้ม, 2559) และตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (ปรียภัทร์ อุปชิต, 2557; อภิษฎา จันทะวงศ์, 2556)

จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญในการพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ที่ประสบกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย หลากหลายด้าน จากการเปลี่ยนแปลงตามช่วงวัย การเรียน และการดำเนินชีวิต โดยที่ ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต จะเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้แก่ักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้นได้

ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล เป็นการกระทำ การแสดงออก การประพฤติ และการปฏิบัติตน ในการจัดการ การวางแผน การดำเนินการ ตลอดจนความสามารถในความอดทน เพียรพยายาม เพื่อก้าวข้ามผ่านอุปสรรค จนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในอนาคต โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยของ Mello (2000) พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542) กรภัทร วรเชษฐ (2548) ทศย์รัตน์ รุ่งธรงค์ดี (2552) และ สุมิตรา เจริญพันธ์ (2545) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถทำนายพฤติกรรมในชั้นเรียนของักเรียนได้ โดยวัยรุ่นมากกว่าร้อยละ 70 มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง มีทัศนคติเชิงบวก มีความคาดหวังว่าจะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของวลัยกร สังฆบุตร (2555) พบว่า ักเรียนวัยรุ่นมีต้นทุนชีวิตอยู่ในระดับมาก มีการควบคุมตนเองในระดับปานกลาง และมีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง ักเรียนที่มีต้นทุนชีวิตต่างกันจะมีการควบคุมตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน โดยต้นทุนชีวิต และการควบคุมตนเองของักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคต

บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จะมีความสามารถในการวางแผนล่วงหน้า สามารถคาดการณ์ถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น มีความอดทน และสามารถควบคุมตนเองจากการกระทำที่ไม่เหมาะสม (Mischel, 1974) โดยที่ลักษณะมุ่งอนาคตจะมีมากเฉพาะในช่วงวัยรุ่นตอนต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวัน, 2539) สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ โดยจะถูกสร้างขึ้นตั้งแต่อายุ 12 ปี ักเรียนในช่วงวัยนี้ถ้าได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ักเรียนสามารถพัฒนาไปตามขั้นตอนพัฒนาการได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริคสัน กล่าวคือ เด็กในช่วงวัยรุ่นตอนต้น หากได้รับการเลี้ยงดู ดูแลเอาใจใส่ จากครอบครัว มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ เด็กจะสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ สามารถรับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต สามารถมองเห็นเป้าหมายในอนาคต และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม ขาดการเรียนรู้

จะส่งผลให้ขาดทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ เมื่อเผชิญกับปัญหาจะเกิดพฤติกรรมหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะเผชิญหน้าแก้ไขปัญหา เกิดเป็นความรู้สึกที่รุนแรง ซึ่งมีผลต่อการแสดงออกและบุคลิกภาพ ไม่นั่นใจในอัตลักษณ์ของตนเอง เกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสม (Erikson, 1994) ดังนั้น นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น จึงเป็นนักเรียนที่ควรได้รับการปลูกฝังแนวทางพัฒนาคุณลักษณะมุ่งอนาคต เพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของตนเอง มองเห็นเป้าหมายในอนาคต และสามารถวางแผน จัดการ การดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีความอดทน พร้อมเผชิญหน้า รับมือ และหาวิธีการจัดการกับปัญหาที่เข้ามาได้อย่างถูกวิธีและมีความเหมาะสม

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้น ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในช่วงรอยต่อระหว่างขั้นปฏิบัติการคิดด้านรูปธรรมและขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม ที่มีความเข้าใจเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม และสอดคล้องกับกระบวนการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1969) ซึ่งประกอบไปด้วย การซึมซับ (assimilation) การปรับและจัดระบบ (accommodation) และการเกิดความสมดุล (equilibration) โดยที่กระบวนการเหล่านี้ต้องใช้ใช้เวลา เพื่อให้มีการสร้างและพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ที่เริ่มมีในเด็กอายุ 12 ปี และพัฒนาไปจนถึงอายุ 23 ปี ด้วยการฝึกซ้ำบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง วิธีการตอบสนองปัญหา อุปสรรค และสามารถจัดการกับปัญหา อุปสรรค อย่างเป็นอัตโนมัติ (Stoltz, 1997) ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีการตั้งเป้าหมาย และสามารถทำเป้าหมายนั้นได้สำเร็จ โดยมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ ตระหนัก รับรู้และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นนี้มีอายุ 10-11 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความเหมาะสมในการเริ่มพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อจะได้เป็นนักเรียนที่มีความอดทน สามารถต่อสู้ เอาชนะ ปัญหา อุปสรรค ความยากลำบาก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน และประสบความสำเร็จในอนาคตได้ต่อไป

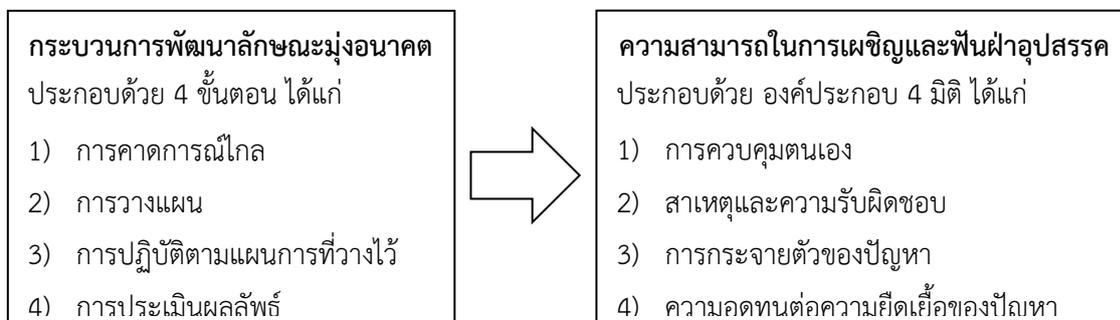
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาความคงทนของการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สมมุติฐานการวิจัย

1. ระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
2. ระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. ระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคงทนของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental designs) แบบศึกษา 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม มีการวัดผล 3 ครั้ง คือ การวัดผลก่อนการทดลอง (Pretest) การวัดผลหลังการทดลอง (Posttest) และระยะติดตามผล (Delay posttest) 2 สัปดาห์หลังการทดลอง

ประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักบริหารงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 60 คน ที่ได้จากการเลือกเขตพื้นที่การศึกษาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก และการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง โดยมีการคัดเลือกนักเรียนคนที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน โดยทั้ง 2 กลุ่มมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้น ประกอบด้วย โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และ แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

1. โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ด้วยการออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีโครงสร้างในกระบวนการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการคัดกรอง ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมาย ความเป็นไปได้ของเป้าหมาย ข้อดีและข้อเสียจากการตั้งเป้าหมายในอนาคต 2) ขั้นตอนวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดขั้นตอน วิธีการ วิธีดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ การตัดสินใจเลือกใช้วิธีการที่มีความเหมาะสม 3) ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 4) ขั้นตอนประเมินผลลัพธ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ระยะเวลาที่ใช้สำหรับการคัดกรองเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคต การวางแผน ระบุถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติ การพิจารณาแนวทางแก้ไข ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น การให้ตัวแบบและให้แรงเสริมทางบวกเพื่อเป็นกำลังใจสำหรับการทำตามเป้าหมายต่อไป

โปรแกรมประกอบด้วยแผนกิจกรรม จำนวน 12 แผน ดำเนินกิจกรรมวันละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 12 วัน ใช้เวลากิจกรรมละ 60 นาที แต่ละกิจกรรมเป็นการฝึกกระบวนการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตเพื่อพัฒนาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องรายด้าน (Item Object Congruence, IOC) ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนกิจกรรมโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนกิจกรรมกับกรอบแนวคิดการสร้างโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และดำเนินการปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องรายด้าน เท่ากับ 0.33-1.00

2. แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ผู้วิจัยได้ปรับและสร้างข้อคำถามใหม่เพิ่มเติมจากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (The Adversity Response Profile (ARP) Quick Test) ของ Stoltz (1997) โดยยึดตามแนวคิดและองค์ประกอบของ Stoltz เพื่อให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้นมากยิ่งขึ้น และกำหนดเป็นแบบวัดสถานการณ์ที่เป็นมาตรวัดลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านการควบคุม มิติด้านสาเหตุและความรับผิดชอบ มิติด้านการกระจายตัวของปัญหา และมิติด้านความอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันกับการตรวจสอบโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องรายด้าน เท่ากับ 0.33-1.00

ผู้วิจัยนำแบบวัดที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขแล้วทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีบริบทสอดคล้องกับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 142 โดยกำหนดให้ใช้เวลาในการทำแบบวัด 40 นาที เพื่อปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบวัดให้มีความชัดเจน และปรับเวลาที่ใช้ในการทำแบบวัดให้มีความเหมาะสม จากนั้นวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัด โดยหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.79

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการทดลอง

ก่อนดำเนินการทดลอง 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 112 คน ทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (Pretest) โดยใช้เวลาในการทำแบบวัด 40 นาที จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีจับสลาก คัดเลือกนักเรียนคนที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกันจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยจัดโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มฝึกตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562 จนถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2562 กลุ่มทดลองได้รับการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 12 วัน และในช่วงเวลาเดียวกันนี้กลุ่มควบคุม มีการจัดการเรียนการสอนตามปกติ

ระยะที่ 3 ระยะหลังการทดลอง

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตครบตามระยะเวลาที่กำหนดแล้ว หลังการทดลอง 1 วัน จึงให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคหลังการทดลอง (Posttest) ใช้เวลาในการทำแบบวัด 40 นาที

ระยะที่ 4 ระยะติดตามผล

หลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (Delayed posttest) ใช้เวลาในการทำแบบวัด 40 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Science) คำนวณและวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลองและระยะติดตามผล โดยการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA)

2. การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลโดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA) โดยทดสอบ Sphericity ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้ง จาก Mauchly's Test of Sphericity พบว่า ค่าสถิติ Mauchly's $W = .992$ และมีค่า Sig. = .893 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน จึงเลือกใช้การอ่านค่าแบบ Sphericity Assumed โดยมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคของกลุ่มทดลอง ระหว่างการวัดในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยสถิติ Mauchly's W

ระยะ	M	SD	Mauchly's W	df	Sig.
ก่อนการทดลอง	3.581	.139	.992	2	.893
หลังการทดลอง	3.945	.221			
ติดตามผล	3.909	.186			

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองด้วยสถิติ Sphericity Assumed พบว่า มีค่า Sig. = .000 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคทั้ง 3 ระยะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 2 ระยะ ดังแสดงในตาราง 2 ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยการวิเคราะห์ Pairwise Comparisons

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคของกลุ่มทดลอง ระหว่างการวัดในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยสถิติ Sphericity Assumed

Source	SS	df	MS	F	Sig.
TIME	2.406	2	1.203	45.785	.000
Error (TIME)	1.524	58	.026		

* $p < .05$

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคใน
ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนน
ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล
สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ระยะก่อนการทดลอง $M = 3.582$ $SD =$
.139 ระยะหลังการทดลอง $M = 4.223$ $SD = .281$ และระยะติดตามผล $M = 4.143$ $SD = .247$) ซึ่งสนับสนุน
สมมุติฐานข้อที่ 1 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของกลุ่มทดลอง ระหว่างการวัดใน
ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยการวิเคราะห์ Pairwise Comparisons

ระยะ (I)	ระยะ (J)	MD (I-J)	M	SD	Sig.
หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	.380*	3.582	.139	.000
	ติดตามผล	.053	3.909	.185	.552
ติดตามผล	ก่อนการทดลอง	.328*	3.581	.139	.000
	หลังการทดลอง	-.053	3.961	.222	.552

* $p < .05$

2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ในระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบค่าที (Independent-test)

ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใน
ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มาวิเคราะห์คำนวณค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (SD) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
ด้วยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent t-test)

ในระยะก่อนการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน
ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค เท่ากับ 3.581 ($SD = .139$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.497 ($SD = .366$) ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถ
ในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนน
ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค เท่ากับ 3.945 ($SD = .222$) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนน
ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคเท่ากับ 3.425 ($SD = .444$) ส่วนในระยะติดตามผลค่าเฉลี่ยของ
คะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเท่ากับ 3.909
($SD = .186$) และ 3.420 ($SD = .439$) ตามลำดับ ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 2 และข้อ 3 ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ระยะ	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	M	SD	Sig.
ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	30	3.581	.139	.234
	กลุ่มควบคุม	30	3.497	.366	
หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	30	3.945	.222	.000
	กลุ่มควบคุม	30	3.425	.444	
ติดตามผล	กลุ่มทดลอง	30	3.909	.186	.000
	กลุ่มควบคุม	30	3.420	.439	

* $p < .05$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และมีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ดังนั้น โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตสามารถเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ โดยที่โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแผนกิจกรรมที่เป็นการจำลองสถานการณ์ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยนักเรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติผ่านสถานการณ์เสมือนจริง มีการตั้งเป้าหมาย มีการวางแผน มีการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนร่วมกันอภิปรายผลการดำเนินกิจกรรม ประเมินระดับความรุนแรง ผลกระทบของปัญหา อุปสรรค และพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียน มีการวางแผน ตัดสินใจ พิจารณาแนวทางแก้ปัญหา อุปสรรคเชิงบวกมากขึ้น มีความอดทน รู้จักการรอคอย สามารถควบคุมตนเอง และสามารถควบคุมสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อุปสรรคได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยกร สังฆบุตร (2555) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมตนเองของนักเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัย ภิญญาพัชญ์ ปลาภัตทอง (2551) ฉันทนา ดิสม และสุวีรี ศิวะแพทย์ (2554) ที่พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมความคิดเชิงบวก กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม และงานวิจัยของ Mello (2000) พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542) กรภัทร วรเชษฐ์ (2548) หทัยรัตน์ รุ่งธนศักดิ์ (2552) และสุมิตรา เจิมพันธ์ (2545) พบว่า วัยรุ่นที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จะมีทัศนคติเชิงบวก มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากนี้แต่ละแผนกิจกรรมของโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตได้นำกิจกรรมกลุ่มเข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน ตระหนักถึงวิธีการคิดในเชิงบวกเกี่ยวกับการรับมือของปัญหา ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เรียนรู้การตั้งเป้าหมาย มีโอกาสเรียนรู้ด้วยการสังเกต จดจำ เลียนแบบจากเพื่อนหรือตัวแบบ

ฝึกการใช้กระบวนการทางความคิดในการแก้ปัญหา อุปสรรค และมีความอดทนต่อสู้กับปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนเป็นการฝึกฝน พัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียน จนเป็นคุณลักษณะติดตัว และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับ Stoltz (1997) ที่เชื่อว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นความสามารถที่บุคคลสามารถเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้เหมือนกับลักษณะนิสัยอื่น ๆ เช่นเดียวกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ปัญหาทางสังคม (Social Learning Theory) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการเลียนแบบจากกระบวนการสังเกต ซึ่งส่งผลไปถึงความสามารถในการกำกับตนเองของแต่ละบุคคล จนเกิดเป็นคุณลักษณะที่ติดตัว และเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะนิสัย (Bandura, 1997) นอกจากนี้งานวิจัยของ นพดล โชติพิพานิชย์ (2549) พบว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครูจะช่วยเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้

ดังนั้น นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต จึงน่าจะมีการพัฒนา ระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในองค์ประกอบทั้ง 4 มิติ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตาม ขั้นตอนของโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.) ขั้นการคาดการณ์ นักเรียนต้องฝึกการคาดการณ์เกี่ยวกับผลลัพธ์ที่คาดว่าจะต้องการให้เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง 2.) ขั้นการวางแผน นักเรียนร่วมกันวางแผนเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ต้องการนั้นประสบผลสำเร็จ 3.) ขั้นการลงมือปฏิบัติ นักเรียนมีการกำกับตนเอง ควบคุมตนเอง ให้สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อจะได้ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ และ 4.) ขั้นการประเมินผลลัพธ์ นักเรียนประเมินตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้ง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับรู้ว่าตนเองทำตามเป้าหมายได้สำเร็จหรือไม่ หากไม่สำเร็จนักเรียนจะได้มีการพิจารณาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไข เพื่อจะได้พัฒนาตนเองในกิจกรรมครั้งต่อไป จะเห็นได้ว่า การฝึกลักษณะมุ่งอนาคตสามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ และคุณลักษณะที่เกิดขึ้นมีความคงทน ดังผลที่ปรากฏในค่าเฉลี่ยของคะแนน ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลอง ($M = 3.945$ $SD = .222$) และระยะติดตามผล ($M = 3.909$ $SD = .186$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลและทดลองในบริบทของโรงเรียน จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ครูจึงนำโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้

2. งานวิจัยนี้ทำในบริบทของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 2 ดังนั้นการนำโปรแกรมไปใช้ในบริบทของนักเรียนและโรงเรียนที่แตกต่าง ควรมีการปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสม

3. งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต 4 ขั้นตอน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 12 ครั้ง การนำโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้แก่นักเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามจำนวนครั้งที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียน สามารถวัดได้จากหลายรูปแบบ อาทิ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบวัดสถานการณ์ และแบบวัดพฤติกรรม เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ใช้แบบวัดสถานการณ์ที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป อาจสร้างแบบวัดประเภทอื่น เพื่อสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบวัดสถานการณ์

2. เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับตัวแปร การควบคุมตนเอง ทศนคติ สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างครู เช่นเดียวกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาตัวแปรเหล่านี้เพิ่มเติม โดยที่ตัวแปรเหล่านี้ อาจส่งผลต่อโปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

References

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2009). “næothāng kānphatthanā kān wat læ pramoēn khunnalaksana ‘an phung prasong tām laksūt kæn klāng kāsuksā naphūn thān Phutthasakkarāt sōngphanhāroḥāsip‘et”. [Guidelines for developing, measuring and evaluating desirable characteristics according to the Core Education Curriculum BE 2551], Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.

Chanthawong,A. (2013). “pachai choēng sahēt thī song phon tō khwāmsāmāt nai kān phachōēn læ fanfā‘uppasak khōng nakriān chan prathomsuksā pī thī hok khēt ‘amphoē māng sangkat samnakngān khēt phūnthī kāsuksā prathomsuksā chiāng rāi khēt nung”. [Causal Factors Affecting Adversity Quotient of Prathom Suksa 6 Students in under chiangrai Primary Educational Service Area Office Area 1]. Master Thesis, chiangrai Rajabhat University.

Chotikapanich,N. (2006). “kāsuksā læ phatthanā khawawām sāmāt nai kān phachōēn ‘uppasak dān kān rīan khōng nakriān wairun”. [A study and development of adversity quotient in studing of adolescent students]. Master Thesis, Srinakharinwirot University.

Deesom,N and Sivabaedya,S.(2011). “phon khōng prōkræm khwāmkhit choēng bāk thī mī tō khwāmsāmāt nai kān phachōēn læ fāfan ‘uppasak khōng nakriān chan matthayommasuksā pī thī hok”. [The result of Positive Thinking Program to Adversity Quotient of Mathayomsuksa VI students]. *Journal of Education*, Khon Kaen University 5(1) : 39-45.

Department of Juvenile Observation and Protection. (2012). “‘anusanyā wādūai sithhidek”. [Convention on the Rights of the Chil]. Retrieve from www.djop.go.th/law/2012-06-30-16-03-00.

- Erikson, E. H. (1994). *Identity and the life cycle*: WW Norton & Company.
- Janjariyanon,P. (1999). “tuāpræ thī kiēokhōng kap laksana mung ‘anāhot khōng nakriān chan matthayommasuksā tōn ton”. [Variables related to future orientation of lower secondary school students in educational opportunity expansion schools under the office of primary edcation]. Master Thesis, Srinakharinwirot University.
- Jhermpun,S. (2002). “chit laksana læ prasopkān thī kiēokhōng kap phruttkam kān riān khanittasāt khōng nakriān matthayommasuksā tōn plāi”. [Psychological and Situational Factors Correlates of Secondary School Students in Mathematics Learning Behavior]. Master Thesis, National Institute of Development Administration.
- Keawkanwang,S. (2002). “chittawitthayā phatthanākān chīwit thuk chuāng wai”. [Life Span Human Development], Bangkok: Thammasat University.
- Lampan,T and Kunarak,P.(2018). “kān pōngkan phruttkam mai phung prasong khōng nakriān radap matthayommasuksā tōn tonklum siāng”. [Preventions of Undesirable Behavior of Lower Secondary School Students as Exposed to Risky Conditions]. EAU heritage journal, Eastern Asia University, 7(3): 46-58.
- Mello, Z. R. (2000). *Tomorrow’s forecast: Future orientation as a protective factor among African American adolescents*. The Pennsylvania State University University Past PA.
- Nakhawirok,K. (2012). “khwāmsamphan rawāng thatsanakhati tō kānchai khwāmrunræng rūpbæp kānliāngdū læ kān patibat khōng phūān kap phruttkam runræng wairun” [Relationships between attitudes toward violence, parenting styles and peer’s behaviors and violence behaviors od adolescents]. Master Thesis, Mahidol University.
- Pantheetra Samart, Araya Piyakun, & Songsak Phusee-orn. (2017). Developing the Adversity Quotient of Mathayomsuksa 3 Students using the Integrated Group Counseling Program. *Journal of Education Mahasarakham University*, 11(4).
- Panthumanawin,D. (1996). “thritsadi tonmai chariyatham kānwichai læ kānphatthanā bukkhon”. [Moral tree research and development of people], Bangkok: National Institute of Development Administration.

Piaget, J. (1969). The intellectual development of the adolescent.

Pragudtong,P. (2008). “kānphatthana rūpbæp kān rianrū phuā scēmsāng khwāmsāmat nai kān phachōēn læ fanfā ‘uppasak khōng nakriān radap chūāng chan thī sōng”. [A Development of the Learning Model for Enhancing Adversity Quotient of the Second Level Students]. Master Thesis, Srinakharinwirot University.

Prasertkul,T (2010). “kānlot phruttkam mai phung prasong nai chan rian khōng nakriān chan prathomsuksā pī thī hā duāi biā ‘Atthakōn’. [A Modification of undesirable classroom behavior of the student by using the token economy reinforcement]. Master Thesis, Silpakorn University.

Rajitrangsang,K. (2015). “rāingān kānwichai patibatkān nai chan rian : kānchatkān rian kānsōn rāiwichā ngo kānsāng phāp khluānwai duāi prokrām phān rabop dōi QSCCS radap chan matthayommasuksā pī thī pīkānsuksā”. [Classroom Action Research Report: Management of Teaching and Learning Courses ๓20222 Creating Animation with Flash Programs Through Online System Using the QSCCS Process for Secondary Grade 3, Academic Year 2015].

Ratanadilok,K and al. (2010). “phon thī phūtōnghā dek dai rap phāilang kānkækhai kotmāi phoēm ‘ayukhwām raphit thāng ‘āyā” [The results of the child after the amendment of the law Increasing the age of criminal liability]. Bangkok: Department of Juvenile Observation and Protection.

Rungthanasak,H. (2009). “kānphatthana mō dē lō khwāmsamphan chōeng sāhēt tō laksana kān mung ‘anākhōt khōng nakriān chan matthayommasuksā pī thī hok khōng rōngriān nai sangkat samnāngān khēt phūnthī kānsuksā sī sa kē sō khēt sī”. [Developing a Model of Causal Relationships with Future-Oriented Characteristics of Matthayomsueksa 6 Students Attending Schools under the Office of Si SaKet Educational Service Area Zone 4]. Master Thesis, Mahasarakham University.

- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. John Wiley & Sons.
- Sudtinon,T. (2012). “khwāmsamphan rawāng khwāmsāmāt nai kān phachōēn lāe fanfā ‘uppasak lāe kān prap tuā thāng sangkhom khōng nok rīan chan matthayommasuksā nai chāngwat Trang”. [The relationships between adversity quotient and social adjustment of high school students in Trang province]. Master Thesis, Ramkhamhaeng University.
- Sukyaem,R. (2016). “kānphatthana rūpbāep kānchāt kān rīan kānsōn wittayāsāt phuā soēmsāng khwāmsāmāt nai kān phachōēn lāe fanfā ‘uppasak nai kān rīan khōng nakrīan chan prathomsuksā pī thī hok”. [Development of Science Teaching Instruction to Enhance 6th Grade Students’ Adversity Quotient]. Professional Degree Thesis, Nakhon Sawan Rajabhat University.
- Sungkabut,W. (2012). “kānsuksā khwāmsamphan rawāng tonthun chīwit kān khūāpkhum ton lāe laksana mung ‘anāhot khōng nakrīan wairun nai chāngwat chānthaburī”. [A study of the relationships between developmental assets, Self-Control and the Future Orientation of adolescent students in Chanthaburi province]. Master Thesis, Ramkhamhaeng University
- Thammabut,M. (2001). “AQ kap khwāmsamret khōng chīwit”. [AQ with the success of life]. *Journal of Education*, 4(9) : 12-17.
- UNFPA. (2005). *Adolescents Fact Sheet*. [Online]. http://www.unfpa.org/swp/2005/presskit/factsheets/facts_adolescents.htm
- Upachit,P. (2014). “kānsuksā patchai chōēng sāhēt thī song phon tō khwāmsāmāt nai kān phachōēn panhā lāe fāfan khōng nakrīan chan matthayommasuksā pī thī sām samnakngān khēt phūnthī kānsuksā matthayommasuksā khēt sīsip ‘et”. [A study on causal factors affecting adversity quotient: turning obstacles into opportunities of Mathayomsuksa 3 students in the secondary educational area office 41]. Master Thesis, Nakhon Sawan Rajabhat University.

Vorachet,K.(2005). “kānsuksā khwāmsamphan khōng patchai choēng sāhēt thī song phon tō laksana mung ‘anāhot khōng nakriān chan matthayommasuksā pī thī 3” [A study on causal relationship of variables influencing future orientation of Mathayomsuksa III students in buriram province]. Master Thesis, Srinakharinwirot University.

Wongpongkasem,S. (2011). “phon khōng prokræm phatthanā phū riān thī mī tō khwāmsāmāt nai kān phachōēn læ fanfā ‘uppasak khōng nakriān chan matthayommasuksā pī thī nung rōngriān sēn dōminik Krung Thēp Mahā Nakhōn”.[The Effects of a Learner Development Program on Adversity Quotient of Mathayomsuksa 1 Students, Saint Dominic School, Bangkok Metropolitan]. Master Thesis, Kasetsart University.

